

MİLLİ EĞİTİM ŞÛRA KARARLARINDA EĞİTİM MÜFETTİŞLİĞİ

EDUCATION INSPECTORS IN THE RESOLUTIONS OF THE NATIONAL EDUCATION COUNCILS

Koray KAÇAR

İSTANBUL İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

 koray_kacar22@hotmail.com

ÖZ

Bu araştırma 1939-2021 yılları arasında yirmi kez toplanan Milli Eğitim Şûralarında eğitim müfettişliği ile ilgili kararları incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında ilki 1939'da ve sonuncusu 2021'de toplanan yirmi Milli Eğitim Şûrası kararlarından eğitim müfettişliği ile ilgili olanlar ele alınarak tartışılmıştır. Araştırma sonucunda şûralarda; eğitim müfettişlerinin lisansüstü eğitim yapması gerektiği, eğitim müfettişlerinin tanımının yapıldığı, görevlerinin belirlendiği ve yetiştirilmeleri için model önerildiği gibi önemli önerilerin yapıldığı görülmüştür. Ayrıca şûralarda müfettişlerin özlük hakları ile mali haklarının iyileştirilmesi, alanlarında uzmanlaşması, rehberlik rollerinin öne çıkarılması, müfettişliğin tek çatı altında toplanması gibi tavsiye kararlarının da alındığı belirlenmiştir. Bununla birlikte alınan kararların gerçekleşmesi konusundaki eksikliklere eleştiri getirilmiştir. Bu doğrultuda; eğitim müfettişlerinin hizmet içi eğitimler ile alanlarında ve pedagojide uzmanlaşmaları, özlük hakları ve mali konularda iyileştirmeler yapılması, eğitim müfettişlerinin eğitim önderi olmaları gibi konularda tavsiyelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Milli Eğitim Şûraları, Eğitim Müfettişliği, Rehberlik, Denetim

ABSTRACT

This study aims to examine the resolutions of the National Education Councils that have been assembled twenty times between 1939 and 2021. The research was carried out by using the document analysis method, which is one of the qualitative research designs. In the research, the decisions that in the field of education inspectors of the twenty National Education Councils, which last convened in 2021, were dealt and discussed. The study found that proposals on post-graduate education of education inspectors, the definition of education inspectors, the mission of education inspectors and a training model for the inspectors were made in the councils. Furthermore, it was identified that the decisions on improving the salary and rights of education inspectors, specializing in their fields, distinguishing their counselling roles, unifying the inspectors were made, too. However, the deficiencies to put into action the resolutions were criticized. Correspondingly, suggestions, such as improvements in economic status and rights, the in-service training of education inspectors to expertise in their field and pedagogy and make them the leaders of education were offered.

Keywords: National Education Councils, Education Inspectors, Supervision, Inspection

Makale Geliş Tarihi / Receiving Date 2.5.2024

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date 12.12.2024

1. GİRİŞ

Bireylerin ve toplumların gelişiminde eğitimin çok önemli bir rolü vardır. Pek çok tanımı ve tasnifi bulunan eğitimin bilimsel ve ahlaki olarak geliştirme ve iyileştirme, bilgilendirerek yönlendirme, teoriden uygulamaya geçiş gibi pek çok tanımı ve özelliği bulunmaktadır (Çelikkaya, 1991). Bu kadar çok tanımı bulunan ve önemli bir işlevi olan eğitimin aynı şekilde denetiminin de yapılması gerekmektedir. Denetim, okulları öğrenciler için etkili öğrenme ortamları haline getirir (Sergiovanni ve Starratt, 1993). Denetimin önemi, onun eğitim kurumlarının amaçları doğrultusunda var olabilmeleri için belli ilkeler doğrultusunda ve uzman bir bakış açısıyla işlev görmesinden gelmektedir (Taş, 2023). Denetim tüm paydaşların kabul edecekleri bir şekilde ve onların gelişimlerini esas alacak şekilde planlanıp gerçekleştirilmeli, denetleyen ve denetlenen arasında etkileşim sağlanmalı ve karşılıklı bir saygı ve güven tesis edilmelidir (Yee-Wan, 2001). Kasapçopur (2007) tarafından yapılan çalışma eğitim denetiminin, ülkelerin buldukları coğrafya, idari yapılanmaları, ekonomik ve demokrasi düzeyleri ile doğrudan etkilediğini ortaya koymaktadır. Şüphesiz eğitim sistemi içerisinde bu kadar büyük rolü ve önemi olan denetimin bu alanda uzmanlaşmış eğitim müfettişleri eliyle gerçekleştirilmesi de önem arz etmektedir. Müfettişlerin asli görevi eğitimin kalitesini arttıracak çalışmalar yapmaktır (Altınok vd., 2020). Bunun yanı sıra müfettişlerin okulların, daha genel bir ifadeyle eğitimin, güçlü ve zayıf yanlarını tespit etmekte önemli rolleri bulunmaktadır (Deniz, 2022). Ülkeler sürekli gelişen ve değişen yaşam koşullarına uyum sağlayabilmesi amacıyla eğitim sistemlerini sürekli denetlemektedirler. Eğitimin kalitesi açısından bu denli faydalı işlevi olan eğitim müfettişlerinin görev ve sorumluluklarının Milli Eğitim Bakanlığının en büyük tavsiye organı olan Milli Eğitim Şûralarında da ele alınıp tartışılmasının, haklarında tavsiye kararlarının alınmasının eğitim sistemimiz açısından oldukça önemli olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda, eğitim şûralarında eğitim müfettişliğini ilgilendiren tavsiye kararlarının mesleğe olumlu katkıları olduğu da ifade edilebilir. Bu bağlamda, çalışmamızda Milli Eğitim Şûralarında eğitim müfettişliği ile ilgili alınan kararlar ele alınıp ne ölçüde uygulandıkları incelenecektir. Ayrıca bu araştırma sadece eğitim müfettişliği ile ilgili kararları incelemesi ve bu kararları yürürlükteki Eğitim Müfettişleri Yönetmeliği ile de karşılaştırması açısından önemlidir. Bu yönüyle çalışma, yapılması muhtemel araştırmalar için de bir kaynak oluşturabilecek niteliktedir.

2. MİLLİ EĞİTİM ŞÛRALARI

652 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 29. Maddesine göre Milli Eğitim Şûrası, Milli Eğitim Bakanlığının en yüksek danışma organıdır ve eğitim-öğretim ile ilgili tavsiye kararları almakla yükümlüdür. Milli Eğitim Şûraları, eğitim ile ilgili konuların görüşüldüğü tavsiye kararlarının alındığı toplantılar olması nedeniyle oldukça önemlidir (Kılıç ve Güven, 2016). Ayrıca Milli Eğitim Şûraları Türkiye’de eğitim politikalarının oluşturulmasında rol oynayan önemli bir organdır (Şen ve Akbaba-Altun, 2022). Günümüze kadar yirmi defa toplanan şûralarda eğitim ve öğretim ile ilgili pek çok konu görüşülmüş ve önemli kararlar alınmıştır. Şûralar pek çok farklı paydaşın bir araya gelerek katılımcı bir şekilde kararların alındığı (Dağhan, Kalaycı ve Seferoğlu, 2011), eğitim ile ilgili sorunların tartışıldığı, demokratik (Aydın, 1998), eğitim sistemini geliştiren ve sorunlara çözüm önerileri getirebilen (Deniz, 2001) önemli bir platformdur. Geniş bir çevreden gelen katılımcılar ile toplanan şûralar Türk eğitim sisteminde oldukça önemli bir yere

sahiptir. Almış olduğu tavsiye kararları ile ilgili olarak da pek çok tartışma ve araştırma yapılmıştır (Çakır, 2017; Kılıç & Güven, 2017; Balcı, 2019; Akgül, 2020; Kandemir, 2022). Öte yandan Milli Eğitim Şûraları dönemin iktidarlarının etkisinde kalmaları, öğrenci ve veli katılımının olmaması, Bakanlık merkez ve taşra teşkilatınca alınan pek çok tavsiye kararına uyulmaması gibi sebeplerce de eleştirilmiştir (Deniz,2001). Milli Eğitim Şûraları dönemin siyasi iktidarından etkilenmekle beraber iktidarlarının siyasi görüşünden bağımsız kararlar da alabilmiştir (Çakır, 2017).

3. EĞİTİM MÜFETTİŞLİĞİ

Açık sistemlerin en önemli özelliği girdi, süreç, çıktı ve geribildirim unsurlarını barındırmasıdır. Çevreyle etkileşimi bağlamında düşünüldüğünde eğitim sistemi de açık bir sistemdir. Açık sistem kuramı, eğitime yeni bir bakış açısı kazandırmış ve toplumsal bir sistem olarak incelenmesine olanak sağlamıştır (Yalçınkaya, 2002). Açık sistemleri kapalı sistemlerden ayıran en önemli özelliği geribildirim sürecinin olmasıdır. Geribildirim kalitesiyle sistemin kalitesinin artması arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır (Göker, 2015). Geribildirim özelliği olması sayesinde denetim, sistemin başından sonuna kadar etkili olan bir süreç haline gelmiştir (Doğan, 2015). Eğitim sistemi de aldığı geribildirimler ile kendini yenileyebilen bir süreçtir. Eğitim denetimi, eğitim sistemini salt kontrolden öte geliştirici bir işlevi bulunduğundan eğitim politikalarının amaçlarına ulaşması için gerekli bir unsur olarak kabul edilmektedir (Aydın, 2022). Eğitimde denetim, okulların etkililiğini arttırma ve eğitim sürecini iyileştirme amacıyla yapılır (Harris, 1985; Gilckman, 1990). Öte yandan denetim, öğretmen ve denetçilerin uygulamalar hakkında bilgi sahibi olmalarını ve bunları çevre ve örgüt için en iyi şekilde kullanmalarını sağlar (Sergiovanni ve Starrat, 1993). Öğretmenlerin görevlerine yeni başladıklarında veya zaman içinde eğitim yöntemlerindeki değişikliklere uyum sağlayabilmek için yardıma ihtiyaç duymaları denetimin en önemli sebeplerindendir (Olivia ve Pawlas, 2001).

Bir sistemin denetlenmesinin en temel ögesi denetçilerdir (Erkılıç ve Dilbaz, 2015). Eğitim sisteminin, politikalarının ve bunları uygulayan öğretmenlerin denetimi büyük oranda eğitim müfettişleri eliyle gerçekleştirilmektedir. Mesleki kalitenin sağlanmasında meslek elemanlarının seçimi büyük önem taşımaktadır dolayısıyla eğitim müfettişi seçiminde eğitim, deneyim, mesleğe uygunluk gibi ölçütlerin olması müfettişliğin saygınlığı üzerinde olumlu bir etki oluşturmaktadır (Ekinci, 2009). Eğitim müfettişleri sürekli gelişen ve değişen bir sistemde görev yapmaktadırlar. Bundan ötürü eğitim müfettişleri değişiklikleri takip etmeli ve gelişimin öncüsü olmalıdırlar (Taymaz, 1976). Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin geliştirilmesi eğitim müfettişlerin öncelikli görevleridir ve eğitimin kalitesinin arttırılması için öğretmenlere rehberlik yapmak eğitim müfettişlerinin en önemli görevi olarak kabul edilmektedir (Karaman, 1983). Sonuç olarak, eğitim müfettişliği iletişim temelli olarak rehberliği ve eğitim liderliği özelliklerini içinde barındıran sadece inceleme, soruşturma, öninceleme ve denetim gibi bürokratik fonksiyonlar ile sınırlanmayan çok yönlü ve sürekli gelişime açık, uzmanlık gerektiren bir meslektir.

4. ARAŞTIRMANIN AMACI

Eğitim sisteminin geliştirilmesinde sistemi denetleyen eğitim müfettişlerinin rolü göz önüne alındığında eğitim müfettişleri ile ilgili pek çok kararların alınması ve düzenlemelerin yapılması beklenmektedir. Eğitim ile ilgili pek çok tavsiye kararlarının alındığı Milli Eğitim Şûralarında da eğitim müfettişleri ile kararlar alınmış olması da bu doğrultuda oldukça doğaldır. Ancak, alan yazın incelendiğinde müfettişler ile ilgili çalışmaların genellikle onların seçilmesi, görevleri ve imajları üzerine olduğu görülmektedir (Koroğlu ve Oğuz, 2011; Yıldırım, 2011; Altınok vd. 2020; Kel ve Akın, 2021; Deniz, 2022). Alan yazın incelendiğinde Milli Eğitim Şûralarının eğitim yöneticiliğine (Boz ve Karataş, 2020; Kandemir, 2022) etkileri üzerine çalışmaların olduğu ancak eğitim müfettişliğine etkileri üzerine yapılmış bir çalışmanın olmadığı görülmektedir. Bu nedenle, bu araştırmanın amacı 1939'dan 2021'e kadar toplanmış toplam yirmi Milli Eğitim Şûrasını inceleyerek eğitim müfettişliğine yönelik alınan kararları ortaya koymaktır. Bu açıdan incelendiğinde, eğitim müfettişliğine etki eden eğitim şûra kararlarının ortaya konmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca eğitim müfettişliği gibi önemli bir konunun Milli Eğitim Şûraları gibi geniş katımlı bir toplantıda ne şekilde ele alındığının ortaya konması ileriki çalışmalar için bir rehberlik yapacaktır. Bu çalışmada Milli Eğitim Şûralarında eğitim müfettişliğine yönelik alınan kararların ne ölçüde gerçekleştiğinin incelenmesi; eğitim müfettişlerinin seçimi, görevleri, özlük ve mali hakları gibi konularda alınan kararların bu konularda yapılan bilimsel çalışmalar ile birlikte ele alınması da amaçlanmıştır.

5. YÖNTEM

5.1. ARAŞTIRMA DESENİ

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda, veri toplamak amacıyla görüşme, belge analizi ve gözlem gibi teknikler kullanılır (Baltacı, 2019). Doküman analizi, araştırma verilerinin birincil kaynağı olan çeşitli dokümanların toplanması, incelenmesi, sorgulanması ve analiz edilmesi olarak tanımlanabilecek bilimsel bir araştırma yöntemidir (Sak vd., 2021). Çalışmada Milli Eğitim Şûra kararlarının toplanması, incelenmesi ve analiz edilmesi hedeflendiği için doküman analiz yöntemi tercih edilmiştir.

5.2. VERİ TOPLAMA ARACI

Çalışmada doküman analizi tekniği kullanılması sebebiyle veri toplama aracı olarak yazılı dokümanlardan faydalanılmıştır. Veri olarak Cumhuriyet tarihi boyunca 1939, 1943, 1946, 1949, 1953, 1957, 1962, 1970, 1974, 1981, 1982, 1988, 1990, 1993, 1996, 1999, 2006, 2010, 2014, 2021 yıllarında olmak üzere yirmi kez toplanan Milli Eğitim Şûralarının kararlarından yararlanılmıştır. Söz konusu kararlara Talim Terbiye Kurulu internet sayfasından (<https://ttkb.meb.gov.tr>) ulaşılmış ve eğitim müfettişliği ile ilgili olan kararlar ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

5.3. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Verilerin toplanmasında doküman analizi yöntemi kullanılmış ve veriler Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının <https://ttkb.meb.gov.tr> adresinden alınmıştır. Doküman analizi belgeleri sistematik bir şekilde incelemek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir (Wach, 2013). Doküman analizi yönteminin pratiklik, düşük maliyet, tekrar kullanılabilirlik, kesinlik, tepkiselliğin olmaması, örneklem büyüklüğü gibi avantajlarının yanında eksiklik, yetersiz ayrıntı, seçilmişlik, taraflılık, standart formatın yokluğu gibi dezavantajları da bulunmaktadır (Kıral, 2020). Çalışmada elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz elde edilen bulguların alıntılara da yer verilerek okuyuculara özetlenerek yorumlandığı analiz yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Betimsel analiz yöntemi daha önce yapılan çalışmaların ve elde edilen bulguların derinlemesine incelenip yorumlanması şeklinde yapılmaktadır. Bu yöntemde, ulaşılan bulguların belirlenen konulara yönelik yapılması planlanan çalışmalara kılavuzluk etmesi beklenmektedir (Lune ve Berg, 2017). Araştırmada Milli Eğitim Şûralarında eğitim müfettişliği ile ilgili kararlar ele alınarak tartışılmıştır.

5.4. ETİK KURUL ONAYI

Mevcut çalışma doküman analizi yöntemi ile yapılmış olması nedeniyle etik kurul onayı gerekmemektedir.

6. BULGULAR ve TARTIŞMA

Bu bölümde Milli Eğitim Şûralarında eğitim müfettişliği ile ilgili olan kararları belirlenmiş ve ilgili alan yazınla birlikte değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Milli Eğitim Şûralarında Eğitim Müfettişliği

S.N	Milli Eğitim Şûrası	Tarihi	Eğitim Müfettişlik ile İlgili Alınan Karar Sayısı
1	1. Milli Eğitim Şûrası	17-29 Temmuz 1939	0
2	2. Milli Eğitim Şûrası	15-21 Şubat 1943	0
3	3. Milli Eğitim Şûrası	2-10 Aralık 1946	0
4	4. Milli Eğitim Şûrası	23-31 Ağustos 1949	0
5	5. Milli Eğitim Şûrası	04-14 Şubat 1953	0
6	6. Milli Eğitim Şûrası	18-23 Mart 1957	0

7	7. Milli Eğitim Şûrası	5-15 Şubat 1962	1
8	8. Milli Eğitim Şûrası	28 Eylül-3 Ekim 1970	0
9	9. Milli Eğitim Şûrası	24 Haziran-4 Temmuz 1974	0
10	10. Milli Eğitim Şûrası	23-26 Haziran 1981	0
11	11. Milli Eğitim Şûrası	8-11 Haziran 1982	10
12	12. Milli Eğitim Şûrası	18-22 Haziran 1988	2
13	13. Milli Eğitim Şûrası	15-19 Ocak 1990	0
14	14. Milli Eğitim Şûrası	27-29 Eylül 1993	2
15	15. Milli Eğitim Şûrası	13-17 Mayıs 1996	5
16	16. Milli Eğitim Şûrası	22-26 Şubat 1999	1
17	17. Milli Eğitim Şûrası	13-17 Kasım 2006	1
18	18. Milli Eğitim Şûrası	1-5 Kasım 2010	3
19	19. Milli Eğitim Şûrası	2-6 Aralık 2014	6
20	20. Milli Eğitim Şûrası	1-3 Aralık 2021	2
Toplam			33

Kaynak: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

Tablo 1 'de açıkça görüldüğü üzere 1939'dan 2021'e kadar gerçekleştirilen Milli Eğitim Şûralarının on tanesinde (7., 11., 12., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20.) eğitim müfettişliği ile ilgili kararlar alınmıştır. Özellikle 8-11. Haziran 1982 tarihinde gerçekleştirilen 11. Milli Eğitim Şûrasında alınan karar sayısı bugüne kadar alınan toplam kararların neredeyse %30'unu oluşturmaktadır. Öte yandan, 7. Milli Eğitim Şûrası eğitim müfettişliği ile ilgili karar alınan ilk şûra olarak öne çıkmaktadır.

Esasen 7. Milli Eğitim Şûrasında alınan karar eğitim müfettişleri için alınan müstakil bir karar olmayıp ilköğretim başlığı altında 222 Sayılı İlköğretim Kanununa göre hazırlanması gereken on üç yönetmelik tasarısından söz etmektedir. İlgili karar şu şekildedir;

222 Sayılı İlköğretim Kanunu'na göre yeniden hazırlanması gereken, aşağıda isimleri yazılı 13 adet yönetmelik tasarısı, bu defa Şûra'dan hemen sonra Bakanlıkta teşkil edilen komisyonlarca hazırlanarak Talim ve Terbiye Kurulunun incelemesine sunulmuş bulunmaktadır.

1. İlköğretim Yönetmeliği
2. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği
3. Millî Eğitim Müdürleri ve İlköğretim Müdürleri Yönetmeliği
4. İlköğretim Müfettişleri Yönetmeliği
5. Beslenme Eğitimi Yönetmeliği
6. İlköğretim Kurumları Sağlık İşleri Yönetmeliği
7. Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yönetmeliği
8. ilkokul Öğretmenleri Tayin, Nakil ve Becayış Yönetmeliği
9. Yetiştirici ve Tamamlayıcı Sınıf ve Kurslar Yönetmeliği
10. Gezici Okul ve Gezici Öğretmenlikler Yönetmeliği
11. Ana Okulları ve Ana Sınıfları Yönetmeliği
12. Ders Araç ve Gereçleri Yönetmeliği
13. Bölge Okulları Yönetmeliği (TTKB, 1962, s.2)

Bu kararda 222 Sayılı İlköğretim Kanununa göre hazırlanması gereken yönetmeliklerden bahsetmektedir. Taşrada görev yapan eğitim müfettişleriyle ilgili yönetmelikler 1962, 1963, 1969, 1990, 1999 ve 2011 yıllarında çıkarılmıştır. (Ergün, 2020). Ayrıca söz konusu Şûra Kararı incelendiğinde Milli Eğitimin Temel İlkeleri, okul türleri ve ders içerikleri ile ilgili kapsamlı kararların alındığı görülmektedir (TTKB,1962). Bu kadar geniş konuda tavsiye kararlarının alındığı 7. Milli Eğitim Şûrasında İlköğretim Müfettişleri Yönetmeliği adı altında bir yönetmeliğin çıkarılmasından bahsedilmesi olumlu bir gelişme olarak ele alınmalıdır. Ancak 7. Milli Eğitim Şûrasından yirmi sene sonra toplanan 11. Milli Eğitim Şûrasına kadar eğitim müfettişleri ile ilgili herhangi bir tavsiye kararının alınmamış olması eğitim müfettişliğinin ve genel itibarıyla eğitim denetiminin gelişimi ve değişimi açısından olumsuz olduğu sonucuna ulaşılabilir. Hızlı bir değişim içerisinde olan eğitim sistemlerinin denetiminin de bu değişimden etkilenmemesi düşünülemez (Beycioğlu ve Dönmez, 2009). Her an değişim halinde olan eğitim sisteminin denetiminin de aynı şekilde gelişim ve değişim içerisinde olması beklenir. Sözer (2023, s.68) tarafından yapılan çalışmada 7. Milli Eğitim Şûrasına “milli eğitim, ulusal standartlar, verimlilik, planlılık” gibi kavramların hâkim olduğu görülmektedir. Şûrada genel olarak ele alınan kavramlar doğrultusunda denetimin de ciddi olarak planlandığı ve bununla ilgili kararların alındığı sonucuna ulaşılabilir.

11. Milli Eğitim Şûrasında öğretmen eğitiminin gelişimi ile ilgili oldukça önemli kararlar alınmıştır (TTKB, 1982). Öğretmenlik mesleğinin genel amaçları, standartları öğretmen yetiştirme modeli gibi önemli kararlar alınmıştır. Bu şûranın bir diğer önemli özelliği de öğretmen yetiştirmenin yanı sıra eğitim uzmanının eğitimine yönelik de kararlar alınmıştır. “Değişik sistemlerde, kurumlarda ve kademelerde öğretme, öğrenme ortamını en etkili biçimde oluşturarak eğitimin amaçlarını gerçekleştirmede; yöneticilere, öğretmenlere, öğrencilere, velilere kılavuzluk ve yardım edecek nitelikte, eğitim bilimlerinin bir dalında, kuramsal alanda ve uygulamada uzmanlaşmış kişidir” (TTKB, 1982, s.15) şeklinde tanımı yapılan eğitim uzmanı;

alanları, unvanları ve yetiştirilmesi de ayrıntılı olarak ele alınmıştır. İlgili kararda Eğitim Müfettişi uzmanlık alanında ve unvanında tanımlanan eğitim müfettişlerinin tanımı, görevleri ve modeli de ele alınmıştır (TTKB,1982). Bu karara göre;

2- Eğitim Müfettişi

a)Uzmanın Tanımı

Eğitim müfettişi, değişik sistem, kurum ve kademelerde eğitim hizmetlerini denetlemeye yeterli olacak nitelikte kuramsal alanda ve uygulamada yetişmiş uzmandır.

b) Görevleri

- 1) Eğitim müfettişi değişik eğitim kurumlarında, okullarda ve eğitim kademelerinde eğitim programlarına; öğrenci hizmetlerine; personel hizmetlerine; bütçeleme işlerine, eğitim bina, araç ve gereçlerine ilişkin işleri denetler, değerlendirir.
- 2) Denetlediği kurum, okul veya kademenin eğitim amaçlarını gerçekleştirmek için denetim, değerlendirme, koordinasyon iletişim süreçlerini etkin biçimde kullanır.
- 3) Teşkilatın alt sistemleri ile üst yöneticiler arasındaki iletişimi etkinleştirerek teşkilat sorunlarının çözülmesine yardım eder.

c) Uzmanın Eğitimi İçin Teklif Edilen Model

Eğitim müfettişi olabilmek için yüksek lisans eğitimi gereklidir. Eğitim yönetiminde lisans eğitimi görenler de müfettiş yardımcısı (uzman yardımcısı) olarak atanmalıdır. Eğitim müfettişi olacaklar;

- 1) Lisans düzeyinde, eğitim bilimlerinde, eğitime temel olan bilimlerde ve yönetim bilimi, eğitim yönetimi, yönetim hukuku, eğitim hukuku, eğitimde teftiş, öğrenci hizmetlerinin yönetimi, iş gören hizmetlerinin yönetimi gibi dersleri almalı ve uygulamalar yapmalıdır.
- 2) Yüksek lisans düzeyinde ise, yönetim bilimlerine ve eğitim bilimlerine ilişkin uygulamaya ağırlık veren yüksek lisans derslerini almalı ve bir tez çalışması yapılmalıdır.
- 3) Yeterli bir süre öğretmenlik ve yöneticilik yapmış olmalıdır. (TTKB,1982, s.18)

Eğitim müfettişlerinin tanımı ve görevlerine ek olarak eğitim müfettişlerinin yetiştirilmesi için modelin de teklif edilmiş olması 11. Milli Eğitim Şûrasında eğitim müfettişlerine verilen önemin bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Şûrada alınan kararlara uygun olarak 1982 yılında Eğitim Enstitülerinin Eğitim Fakültesi şeklinde devam etmesiyle, bir takım fakülteler ilköğretim müfettişi yetiştirilmesi için Eğitim Yöneticiliği ve Deneticiliği Programları vermeye devam etmiştir. Programda eğitim şartlarında ise; en az üç yıl başarılı öğretmenlik yapma, Bakanlıkça aday gösterilmiş olmak ve üniversite seçme sınavında başarılı olmak aranmıştır (Ekinci vd., 2013; Akyüz ve Akbaşlı,2023). Bu kararlar eğitim müfettişlerinin lisansüstü eğitim yapmalarının önerilmesi eğitim müfettişliği açısından şûrada bir kazanım olarak değerlendirilebilir. Çünkü bu durumun eğitim müfettişlerinin nitelikleri üzerinde olumlu bir etki yaratacağı, onların etkililik ve verimliliklerini arttıracacağı, eğitim müfettişlerini alanlarına hâkim, bilimsel gelişmeleri takip edebilen ve denetledikleri eğitim kurumlarına yönelik olarak akademik açıdan vizyoner ve dönüştürücü bir role büründürebilen bir sonucunun olacağı öngörülebilir. Öte yandan 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile başlayan otoriter dönemde eğitimde disiplin ve kontrolün arttığı, öğretimin

programlarının ve eğitim materyallerinin sıkı bir denetime tabi tutulduğu, eğitimin daha da merkezleştirildiği bilinmektedir (Sözer, 2023). Otoriter dönemin ilk yıllarında toplanan 11. Milli Eğitim Şûrasında dönemin ruhuyla uyumlu olarak eğitim denetimi ve eğitim denetçileri hakkında daha fazla ve önemli kararların alındığı yorumu yapılabilir.

12. Milli Eğitim Şûrasında Türk eğitim sistemi ve eğitim programları üzerine oldukça geniş tavsiye kararlarının alındığı görülmektedir (TTKB, 1988). Eğitim müfettişliği ile ilgili olarak da "Eğitim sisteminin ihtiyaç duyduğu her türlü müfettişin yetiştirilmesi için yeni yöntem ve programların uygulamaya konulması." ve "Dergi ve diğer kaynakların, standartlara uygun olmak şartı ile müfettişlerin gözetiminde, okul müdürü ve öğretmenler tarafından seçilmesi ilkesinin benimsenmesi." (TTKB, 1988, ss.4-10) kararları alınmıştır. 11. Eğitim Şûrasında alınan karara benzer bir karar olarak eğitim müfettişlerinin yetiştirilmesi ile ilgili tavsiye kararı alınmakla beraber bunun nasıl yapılacağı ile ilgili herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Eğitim müfettişlerini ilgilendiren bir diğer kararda ise eğitim müfettişlerinin nitelikleri ve eğitimleri ile ilgili bir öneride bulunulmamış olup görev tanımları ile ilgili bir karar alınmıştır. Genel olarak bakıldığında 12. Milli Eğitim Şûrasında alınan kararlar daha önceki kararlara oranla kısa ve yüzeysel kalmıştır.

14. Milli Eğitim Şûra kararları incelendiğinde eğitim müfettişliğine yönelik ciddi bir karar ve kazanımın olmadığı söylenebilir. Şûrada eğitim müfettişliğine yönelik olarak alınan "Müfettişlerin, üniversitelerde ve Millî Eğitim Akademisinde teftiş ve rehberlik alanında lisansüstü eğitim görmeleri sağlanacaktır." (TTKB, 1993, s. 3) kararı asıl olarak daha önceki şûralarda eğitim müfettişlerinin eğitimleri ile ilgili alınan kararların tekrarı niteliğindedir. 1982 yılındaki 11. Milli Eğitim Şûrasında alınan eğitim müfettişlerinin lisansüstü eğitim almasına yönelik kararın neredeyse aynısı 1988 yılındaki 12. Milli Eğitim Şûrasında ve 1993 yılındaki 14. Milli Eğitim Şûrasında da tekrarlanması aradan geçen yirmi bir yıla rağmen bu konuda somut bir adımın atılmadığı anlamına gelebilir. Bu husus; Deniz (2001) tarafından dile getirilen şûraların pek çok tavsiye kararına uygulanmadığını kanıtlar niteliktedir.

15. Milli Eğitim Şûrasında da eğitim müfettişliği konusunda bir önceki şûra kararına benzer şekilde "Denetim elemanlarının, alanlarında uzman, deneyimli, lisansüstü eğitimlerini tamamlamış olmaları, böylece teftiş ve denetim sisteminin etkililiği artırılmalıdır." (TTKB, 1996, s.8) kararı alınmıştır. İlgili şûrada da eğitim müfettişlerinin lisansüstü eğitim almaları yönünde tavsiye kararın alınması bu alanda ciddi bir eksikliğin tespit edildiğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu şûrada "Müfettiş ve öğretmen oranı azaltılmalıdır." (TTKB, 1996, s.8) kararı da dikkate değer bir karardır. Öğretmen ve müfettiş oranının hangi ölçüte göre azaltılması ve bundan maksadın ne olduğu ayrı bir araştırma konusu olabilecek niteliktedir. Ayrıca 15. Milli Eğitim Şûrasında daha önce ele alınmayan bir konu olarak "Teftiş sistemi yeniden ele alınarak Bakanlık ve ilköğretim müfettişliği bir çatı altında birleştirilmelidir." (TTKB, 1996, s.8) kararı göze çarpmaktadır. Cumhuriyetin ilanından beri müfettişleri tek çatı altında olmaktan ziyade ilköğretim müfettişleri ve bakanlık müfettişleri olarak iki ayrı yapı bulunmaktadır. 1923'te yayınlanan İlk Tedrisat Müfettişlerinin Vazifelerine Dair Talimatname adlı yönetmelik ilköğretim müfettişlerine dair ilk düzenleme olarak kabul edilmektedir ve bu yönetmelikte sadece ilköğretim müfettişlerinin görevleri açıklanmaktadır (Başar, 1993; Su, 1974). 2010'da kabul edilen 5984 sayılı yasa ile ilköğretim müfettişliği yerini eğitim müfettişliği unvanına bırakmıştır

(Resmi Gazete, 2010). Bundan bir yıl kadar sonra ise 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile bakanlık denetçisi ile il eğitim denetmeni unvanlarının getirildiği, illerdeki denetmenlerin yetkilerinin artırıldığı, lise ve dengi olan okulların denetlenme yetkisinin de eğitim denetmenlerine verildiği görülmüştür (Arslan Kurnaz, 2022) . 2014'te 6528 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununla millî eğitim denetçileri ve il eğitim denetmenleri, maarif müfettişine dönüştürülmüştür. Bunun sonucunda Rehberlik ve Denetim Başkanlığında görev yapan millî eğitim denetçileri il millî eğitim müdürlükleri uhdesinde oluşturulan maarif müfettişleri başkanlıklarına atanmıştır (Şahin, 2022). 2016'da, 6764 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Rehberlik ve Denetim Başkanlığı tekrar Teftiş Kurulu Başkanlığına dönüştürülmüştür. Maarif müfettişi unvanı da Bakanlık maarif müfettişi olarak yeniden düzenlenmiştir. 2021'de 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle il milli eğitim müdürlüklerinde, her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarının rehberlik, işbaşında yetiştirme, denetim, değerlendirme, inceleme, araştırma ve soruşturma hizmetlerini yürütmek üzere eğitim müfettişi ve eğitim müfettiş yardımcısı görevlendirileceği düzenlenmiştir. 87 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle il millî eğitim müdürlüğü bünyesinde görev yapan maarif müfettişleri, eğitim müfettişi kadrosuna geçirilmiştir. Ayrıca, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ve diğer mevzuat düzenlemeleriyle uyumlu olarak Bakanlık maarif müfettişi unvanı, Bakanlık müfettişi olarak değiştirilmiştir (TKB, 2024). Dolayısıyla il milli eğitim müdürlükleri bünyesindeki kısa süreli bir birleşme dışında müfettişlerin tek çatı altında birleşmesi gerçekleştirilmemiştir. "Yaygın eğitim kurumları, bu alanda eğitim alan ve deneyimi olan müfettişlerce denetlenmelidir." (TTKB, 1996, s.8) tavsiyesi de eğitim müfettişlerinin görev ve sorumluluklarında değişiklik önermekte ve müfettişlerin yetki ve sorumluluklarını arttırdığı için önemli bir kazanım olarak kabul edilebilir.

16. Milli Eğitim Şûrasında özel olarak eğitim müfettişleri ile ilgili bir karar alınmamakla birlikte öğretmenler, yöneticiler ve müfettişlerin yetiştirilmesi için kurulacak olan Milli Eğitim Akademisi için yasal düzenleme yapılması yönünde karar alınmıştır (TTKB, 1999). Bu durum eğitim müfettişlerinin yetiştirilmesi ile ilgili tartışmaların devam ettiği ve aradan geçen yirmi yıla yakın sürede hala somut bir adım atılmadığı yönünde yorumlanabilir.

17. Milli Eğitim Şûrasında "İlköğretim müfettişliği, Eğitim Müfettişliği adı altında Bakanlık merkez teşkilatına bağlanarak yeniden yapılandırılmalıdır. Yeni düzenleme doğrultusunda Eğitim Müfettişleri yeni oluşturulacak çalışma merkezlerinde/bölgelerinde görevlendirilmeli, kendi içerisinde rehberlik ve denetim, soruşturma, okul öncesi ve özel eğitim gibi alanlarda uzmanlaşmalıdır." yönünde bir kararın varlığı dikkat çekmektedir (TTKB, 2006, s.5). Alınan bu karar 15. Milli Eğitim Şûrasında eğitim müfettişleri için alınan kararın bir benzeri olarak değerlendirilebilir. Yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere taşradaki eğitim müfettişleri ile merkez teşkilatındaki bakanlık müfettişlerinin birleştirilmesi yönünde çalışmalar yapılmış ancak gelinen noktada iki ayrı yapı varlığına devam etmektedir. Sonuç olarak müfettişlerin bağlı oldukları merkez ve bunun özlük hakları gibi yansımaları üzerinde tartışmaların olduğu yönünde değerlendirmede bulunulabilir. Bu tartışmaların eğitim müfettişlerinin özlük haklarının iyileştirilmesi yönünde olumlu bir kazanım olduğu şeklinde yorumlamak mümkündür. Denetimin tek çatı altında toplanarak doğrudan bakana bağlı ve sadece rehberlik ve danışmanlık hizmetiyle

mükellef tutulacak bir müfettişin daha tarafsız, nesnel ve etkili olacağı; bağımsız denetim kurumları oluşturularak, denetimin; tamamen bağımsız, nesnel ve çağdaş standartlar çerçevesinde yapılması da önerilmektedir (Şahin vd., 2013).

18. Milli Eğitim Şûrasında eğitim müfettişleri ile ilgili kararlar incelendiğinde daha ziyade çalışma koşulları üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (TTKB, 2010). İlgili şurada alınan "İl/ilçe millî eğitim müdürlüklerinde çalışan yönetici ve eğitim müfettişleri beş yıllık çalışma süresi esas alınarak rotasyona tabi tutulmalıdır." (s.2), "Eğitim çalışanlarına alanlarında rehberlik ve teftiş esas alınmalı, eğitim müfettişleri kendi aralarında uzmanlaşmış ekiplere ayrılmalı, iş disiplini ve verimlilik gereği eğitim müfettiş yardımcısı, eğitim müfettişi, eğitim başmüfettişi şeklinde kariyer basamakları oluşturulmalı, her yıl yerine üç yılda bir teftiş esas alınmalıdır." (s.9) ve "Okullarda çalışan rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde çalışan personel, alandan mezun müfettişler tarafından denetlenmeli, bu amaçla müfettişlik alanında uzmanlaşma sağlanmalıdır." (s.15) kararları incelendiğinde eğitim müfettişlerinin çalışma koşulları ile rotasyonları üzerine yoğunluk verildiği görülmektedir. Eğitim müfettişlerinin birbirinden farklı alanlarda uzmanlaşması ve bu doğrultuda daha profesyonel bir çalışma ortamının oluşturulması açısından bu tavsiye kararlarının olumlu olduğunu değerlendirmek mümkündür.

19. Milli Eğitim Şûrasında eğitim müfettişleri yönünde 1982 sonrası şûralara oranla daha fazla karar alındığı görülmektedir (TTKB, 2014). "Mesleki gelişim çerçevesinde yükseköğretim kurumlarından alınan ders/kredilerin yüksek lisans programlarına devam etmek isteyen ve giriş koşullarını karşılayan öğretmen, maarif müfettişleri ve okul yöneticileri için kredilendirilmesi" (s.7), "Uzaktan öğretim yoluyla modüler yüksek lisans programları oluşturularak öğretmen, okul yöneticisi ve maarif müfettişlerine bir fırsat olarak sunulması" (s.7), "İl ve ilçe yöneticilerinin atanmasında eğitim kurumlarında yöneticilik/müfettişlik yapmış olma şartının aranması"(s.10), "Eğitim yönetimi alanında eğitim almış, deneyim ve başarıya sahip yöneticiler ile maarif müfettişlerinden mentör olarak yararlanılması"(s.11), "Millî eğitim uzmanlıklarına seçme ve atama sürecinin, ağırlık öğretmenler lehine olacak şekilde değiştirilmesi; millî eğitim uzmanlıklarına ve maarif müfettişliğine geçişte öğretmenler yönünden yaş şartının kaldırılması"(s.12), "Maarif müfettişleri arasındaki özlük hakları ve maaş farklılıklarının giderilmesi" şeklindeki kararlar eğitim müfettişlerini ilgilendiren şura kararları olarak dikkat çekmektedir. Önceki şura kararlarından farklı olarak müfettişlerin mesleğe girişlerinde değil de mesleklerini yaparken lisansüstü eğitime yönlendirilmesi yönünde karar alınmıştır. Eğitim müfettişlerin akademik birikimlerinin artması açısından bu tavsiye kararının olumlu olduğu söylenebilir. Öte yandan, daha önce değinilmeyen bir husus olarak eğitim müfettişliğinin kariyer yapmada bir basamak olarak değerlendirilmesi kararı alındığı görülmektedir. İl ve ilçe yöneticilerinin eğitim müfettişlerinden seçilmesi eğitim müfettişlerine duyulan bir güven ile müfettişlere yönelik kariyer imkânı olarak değerlendirilebilir. Ayrıca bu şurada eğitim müfettişlerini ilgilleyen yaş ve özlük gibi tavsiye kararları alınmakla beraber, bunlar ile ilgili tartışma ve öneriler de öteden beri süregelmektedir (Bakioğlu ve Demirel, 2001; Ekinci, 2009).

20. Milli Eğitim Şûrası 2021 yılında toplanmış olup şimdilik son eğitim şûrasıdır. Öğretmenlerin mesleki gelişimleri ile ilgili önemli kararların alındığı şurada eğitim müfettişlerine de bu doğrultuda önemli görevlerin verilmesi tavsiye edilmiştir. "Mesleki ve teknik eğitim ile ilgili

okul yöneticileri ve denetimde görevli müfettişlerin atanmasında atölye ve meslek dersleri öğretmenlerine öncelik verilmelidir.” (TTKB, 2021, s.9) kararında görüleceği üzere eğitim müfettişlerinin alanda uzmanlaşmaya yönelik daha önceki şûra kararlarında alınanlara benzer bir tavsiye kararı alınmıştır. Bu doğrultuda bir uzmanlaşmanın faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Bu sayede alan öğretmenlerine yönelik olarak daha etkin ve verimli bir rehberlik ve denetimin yapılacağı düşünülmektedir. Aynı şûrada alınan ve eğitim müfettişlerini ilgilendiren diğer karar ise “Etkili ve verimli eğitim denetiminin yapılabilmesi için teftiş sistemi yeniden yapılandırılarak müfettişlerin öğretmenlerin mesleki gelişimlerine katkı yapmaları amacıyla denetim ve rehberlik hizmetleri sunmaları sağlanmalıdır.” (s.12) şeklindedir. İki karar birlikte değerlendirildiğinde birbirlerine paralel oldukları sonucuna ulaşılabilir. İki kararın da odak noktası eğitim müfettişlerinin öğretmenlere yönelik rehberlik faaliyetleridir. Son alınan kararlar müfettişliğin denetim görevinden çok rehberlik rollerine ağırlık verdiği görülmektedir. Bu bağlamda, eğitim müfettişlerinin denetleyen olarak görülmek yerine rehber olarak görülebilme ve kendilerinden yardım almaktan çekinilmemesi, değişen ve gelişen şartlara ayak uydurulabilmesi için eğitim müfettişlerinin, öğretmenlerin alanları ilgili gelişmelerden haberdar olmasını sağlamada yardımcı olmaları tavsiye edilmektedir (Koroğlu ve Oğuz, 2011). 2006 yılından itibaren Türk Eğitim Sisteminin genel felsefi yaklaşımında yaşanan değişikliklerin Milli Eğitim Şûralarında eğitim müfettişliği ile ilgili konularda alınan kararlarda da değişikliğe sebep olduğu görülmektedir. Bu tarihten itibaren eğitim sistemine “barış, sosyalleşme, e- öğrenme, kapsayıcılık, demokrasi” gibi kavramların hâkim olduğu görülmektedir (Sözer, 2023, s.72). Eğitim sisteminde yaşanan bu paradigma değişiminin kaçınılmaz olarak eğitim denetimi ile ilgili alınan şûra kararlarına da yansımıştır. Eğitim felsefesinde yaşanan bu değişimler paralelinde denetimin rehberlik rolünün arttırılmaya çalışıldığı, müfettişlerin bir danışman olarak görülmeye başlandığı sonucuna varılabilir.

Eğitimin denetimi ve denetim elemanlarının nitelikleri ve görevleri ile tavsiye kararlarının pek çok şûrada ele alındığı görülmektedir. Ele alınan konuların müfettişlerin mesleğe girişteki ve meslek içindeki eğitimleri (11., 12., 14.,15.,16.,19. Milli Eğitim Şûraları) ile görev ve sorumlulukları (11.,15.,17.,18.,19.,20. Milli Eğitim Şûraları) üzerine yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Eğitim müfettişlerinin seçiminde yüksek lisans şartı şûralarda tartışılmasının yanı sıra alanda da bu yönde öneriler bulunmaktadır (Şahin vd.,2013; Akyüz ve Akbaşlı, 2023) Öte yandan müfettişler için hizmet içi faaliyetler de önerilmektedir (Yıldırım, 2011). Tok (2013) tarafından yapılan bir çalışmada Eğitim müfettişlerinin gerek alanlarına yönelik gerekse genel kültür düzeylerinde kendilerini yeterli görmedikleri ortaya çıkmıştır. Yürürlükte bulunan Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Müfettişleri Yönetmeliğinde eğitim müfettişliğine girişte lisans mezunu olmak yeterli sayılmaktadır (Resmi Gazete, 2022). Bu durum gerek şûralarda alınan tavsiye kararlarının gerekse bilimsel araştırmalardaki önerilerin tam olarak hayata geçirilmediğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bununla birlikte eğitim müfettişlerinin öğretmenlik dışından bölümlerden (hukuk, iktisat, maliye vb.) gelebilecek olmaları da eğitim camiasında eleştirilen bir noktadır (Durmaz vd., 2023).

Şûralarda önem verilen bir diğer konu ise eğitim müfettişlerinin görev ve sorumlulukları ile ilgilidir. Mezkûr yönetmelikte eğitim müfettişlerinin görev tanımı “İldeki her derece ve türden resmî ve özel örgün ve yaygın eğitim kurumları ile özel öğrenci barınma hizmetleri kurumlarının rehberlik, iş başında yetiştirme, denetim, izleme ve değerlendirme, araştırma, inceleme,

soruşturma ve ön inceleme çalışmalarını yapmak” (Resmi Gazete, 2022: ss:13-14) şeklindedir. Rehberlik görevleri eğitim müfettişleri ile ilgili olarak Milli Eğitim Şûralarında alınan tavsiyelere uygun bir karardır. Rehberlik görevleri eğitim müfettişlerinin yapması gereken asli görevlerindedir. Bu görev eğitim müfettişlerinin öğretmenler üzerinde diğer yetkilerinden daha olumlu ve yol göstericidir. Eğitim müfettişlerinin öğretmenlere yönelik rehberlik faaliyetlerinin artırılması müfettişlerin bir stres kaynağı olarak görülmesinin önüne geçebilir ve daha olumlu bir imaj oluşturabilir (Yıldırım, 2011; Kel ve Akın,2021). Ayrıca eğitim müfettişi, öğretmen ve okul yöneticilerinin işbirliği yapmalarının daha etkili bir denetim sistemi oluşturacağı da öngörülmektedir (Kayıkçı vd., 2018). Eğitim müfettişlerinin alanlarında uzmanlaşmaları da rehberlik faaliyetlerini daha iyi yerine getirmelerini sağlayabilir. Bu bağlamda, eğitim müfettişlerinin rehberlik ve inceleme/soruşturma şeklinde gruplara ayrılması da uzmanlaşma yolunda önemli bir adım olabilir (Deniz, 2022).

Eğitim müfettişliği hakkında Milli Eğitim Şûralarında özlük ile ilgili tavsiye kararları da sahada tartışılmaya devam etmektedir. Eğitim müfettişlerinin mali hakları, 3600 ek gösterge, rotasyon, yetki, bakanlık müfettişliği ile birleşme gibi pek çok sorunun hala devam ettiği ve eğitim müfettişlerinin çalışma isteklendirmesini olumsuz etkilediği söylenebilir (Ergün, 2022). Arslan Kurnaz (2022) da çalışmasında eğitim müfettişlerinin yetki karmaşası, mesleğin itibarsızlaştırılması, iş yükü fazlalığı, ekonomik sorunlar ve özlük hakları ile ilgili sorunlar yaşadığını ortaya koymuştur. Eğitim müfettişlerinin görevlerini daha sağlıklı yapabilmesi için mali haklar ile özlük hakları ile ilgili sorunları giderici tavsiye kararlarına uyulmalı ve bu konuda adımlar atılmalıdır. Her ne kadar 15. Milli Eğitim Şurasında öğretmen ve eğitim müfettişlerinin oranının azaltılması ile ilgili bir karar alınmış olsa da eğitim müfettişlerinin özlük hakları acilen iyileştirilmeli ve eğitim müfettişi sayısı artırılmalıdır (Akyüz ve Akbaşı, 2023). Öte yandan eğitim müfettişlerinin atanma ve görev gibi düzenlemelerin yer aldığı 2022 Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Müfettişleri Yönetmeliğine dayanak olan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 320. ve 327.maddelerinde müfettişler ile ilgili olan fıkraların Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi ve iptal kararının dokuz ay sonra yürürlüğe girecek olması (Resmi Gazete,2024) da mevcut eğitim müfettişliğinin yasal dayanağı konusunda belirsizliğe neden olmaktadır. Bu durum eğitim müfettişlerinin zaten tartışılan yetki, görev ve sorumluluklarını daha da tartışmalı hale getirecektir. Diğer taraftan, eğitim şûralarında ele alınmamakla birlikte mesleğe girişte uygulanan yaş şartı da öğretmenler arasında tartışma konusu olmuştur. Yaş sınırının tecrübeli öğretmenlerin müfettişliğe girişini engellediği için eleştirenleri olduğu gibi genç ve dinamik bireylerin eğitim müfettişi olmasına olanak verdiği için destekleyenler de bulunmaktadır (Durmaz vd.,2023).

Milli Eğitim Şûralarının kararları bir bütün olarak incelendiğinde, şûraların toplandıkları dönemlerin siyasi ve toplumsal koşullarından etkilendikleri ve bu etkinin sonucunda eğitim müfettişleri konusunda alınan kararların da farklılık gösterdiği sonucu çıkarılabilir. Merkezi yönetimin eğitim sisteminde yaptığı yeniliklerin uygulanabilirliğinin sağlanması amacıyla müfettişliğin rehberlik ve danışmanlık yönünün öne çıkarıldığı görülmektedir. Buna ilaveten, müfettişlik konusunda alınan kararlar bir bütün olarak incelendiğinde müfettişlerin salt bir denetmen ya da soruşturmacı rollerinden sıyrılarak eğitim politikalarının uygulayıcısı ve sahada yaşanan aksaklıkların tespit edici ve danışmanlık yapıcı bir role kavuşturulmak istenildiği anlaşılabılır.

7. SONUÇ

Araştırmanın yukarıdaki bölümlerinde açıklandığı üzere Milli Eğitim Şûraları Türk eğitim sisteminde önemli bir yere sahiptir. En son yirincisi toplanan şûralarda eğitim sistemine yön veren pek çok karar alınmıştır. Uygulanıp uygulanmama konusunda herhangi bir yaptırımı olmasa da şûraların aldıkları kararlar gerek politika yapıcılar nezdinde gerek de akademik çevrelerde önemli tartışma konusu olmuştur. Bununla birlikte eğitimin denetimi, eğitim sisteminin ve alınan kararların sağlıklı bir şekilde işlemesi için oldukça önemlidir. Kuşkusuz bu denetimin en önemli aktörü eğitim müfettişleridir. Dolayısıyla eğitim müfettişliği gibi önemli bir yapının eğitim şûraları gibi önemli toplantılarda ele alınmaması düşünülemez. Keza Milli Eğitim Şûraları bir bütün olarak incelendiğinde alınan kararların nitelik ve niceliğine bağlı olarak eğitim müfettişliği ve denetimler ile ilgili tavsiye kararlarının alındığı görülmektedir. Alınan bu kararlar alındıkları dönem itibarıyla ciddi kazanım olarak görülebilir. Ancak uygulamaya bakınca bu kararların tam olarak hayata geçirilmediği görülmektedir. Alınan kararların hayata geçirilmemesi şûra kararlarının kısır bir döngü içinde kalmasına yol açmıştır (Tofur vd., 2016). Eğitim müfettişlerinin lisansüstü eğitim şartı, özlük koşulları, alanlarında uzmanlaşmaları, teftişin tek çatı altında birleşmesi hususları şûralarda ele alınmakla birlikte somut adım atılmayan hususlardandır. Müfettişler, iş yoğunlukları sebebiyle eğitim ve öğretimin kalitesini arttırma amacıyla araştırma çalışması yapamamaktadırlar ve bu durum hem eğitim kalitesini hem de kendi akademik gelişimlerini olumsuz etkilemektedir (Yıldırım vd., 2012). Bahsi geçen hususlarda alınmış bulunan pek çok şûra kararı mevcuttur. Bu kararların hayata geçirilmesi süregelen pek çok sorunun çözümünü sağlayabilir. Bununla birlikte müfettişler hiyerarşik yapı, mali konular, disiplin, atama ve yer değiştirme gibi konularda hala sorunlar yaşamaktadırlar (Uslu, 2013; Ergün, 2022). Tüm bu konular eğitim müfettişlerinin güdülenmelerini de olumsuz etkileyen faktörler arasında yer almaktadır.

Milli Eğitim Şûralarında önerilen kararlar ile bu alanda yapılan çalışmaların sonuçları arasında benzerliğin olduğu anlaşılmaktadır (Yalçınkaya, 1990; Kayıkçı, 2005; Şahin vd., 2011; Yıldırım vd., 2012;). Eğitim müfettişliği kurumunun ve dolayısıyla eğitim denetiminin daha etkili ve verimli yapılabilmesi için hem şûra kararları hem de akademik çalışmaların sonuçları dikkatlice analiz edilerek hayata geçirilmelidir. Eğitim müfettişliği salt muhakkiklik görevinin dışına çıkarılarak, rehberlik faaliyetleri öne çıkarılmalıdır. Bunun için alanlarında uzman, pedagojiye hâkim, iletişim becerileri gelişmiş, eğitim bilimlerindeki değişim ve gelişmeye önderlik edebilecek öngörüye sahip eğitim müfettişlerinin sisteme dâhil edilmesi ve mevcut müfettişlerin de bu doğrultuda hizmet içi eğitimler vasıtasıyla etkililiklerinin arttırılması sağlanmalıdır.

Mevcut çalışma Milli Eğitim Şûralarında eğitim müfettişliği ile ilgili alınan kararlara ve bu kararların dönemin politik ve sosyal koşullarından ne ölçüde etkilendiğine odaklanılmıştır. Araştırmada ayrıca eğitim müfettişliğinin tarihsel sürecine de kısaca değinilmiştir. Bundan sonraki çalışmalarda şûra kararlarının alındıkları dönemdeki mevzuatla karşılaştırılıp hangi eksikliği gidermeye yönelik olduğu yönünde çalışmalar yapılabilir. Ayrıca bu tavsiye kararlarının eğitim müfettişleri üzerindeki etkisi ile ilgili olarak da nitel çalışmalar ortaya konulabilir. Bunların yanı sıra, eğitim müfettişliği konusundaki tavsiye kararlarının diğer alanlardaki kararlarla kıyası yapılarak gerçekleşme oranları karşılaştırılabilir. Yurtdışında eğitim denetimi ile ilgili bizdeki şûra

kararlarına benzer kararların alınıp alınmadığı yönünde geniş kapsamlı araştırmalar ortaya konulabilir.

KAYNAKÇA

- Altınok, V., Tezel, M., & S.Güngör, S. (2020). Okullarda Denetimin Gerekliği Üzerine Öğretmen Görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(1), 225-253. <https://doi.org/10.17152/gefad.649743>
- Arslan Kurnaz, A. (2022). Maarif Müfettişlerinin Yasal Düzenlemelere İlişkin Görüşleri ve Yaşadıkları Sorunlar. *İkdas Yayınevi*.
- Akyüz, Z. & Akbaşı, S. (2023). Eğitimde denetimin kaotik durumu: Eğitim müfettişliğinin tercih Edilebilirliği, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 14(54), 1628-1653.
- Aydın, A. (1998). “Şûra Kararlarının Demokratiklik ve Bilimsellik Nitelikleri”, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, S. 22(107), ss. 4-7.
- Aydın, İ. (2022). *Öğretimde Denetim, Durum Saptama Değerlendirme ve Geliştirme*. Pegem Akademi.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Başar, H. (1993). *Eğitim Denetçisi*. Pegem Yayıncılık.
- Beycioğlu, K., & Dönmez, B. (2009). Eğitim Denetimini Yeniden Düşünmek. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 71-93.
- Bulut-Boz, T. & Karataş, İ. H. (2020). Milli eğitim şûralarında eğitim ve okul yöneticiliği. *Alanyazın*, 1(2), 108-130.
- Çakır, C. (2017). Geçmişten Günümüze Türk Eğitim Sistemindeki Gelişmeler: Bir Kamu Politikası Aktörü Olarak Milli Eğitim Şûraları Özelinde Bir Değerlendirme. *Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 9(2), 31-48.
- Çelikkaya, H. (1991). Eğitimin Anlamları ve Farklı Açılardan Görünüşü. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 73-85.
- Dağhan, G. Kalaycı, E. Seferoğlu, S. (2011). Milli Eğitim Şûralarındaki teknoloji politikalarının incelenmesi. *Akademik Bilişim Konferansı. Malatya İnönü Üniversitesi: (2-4 Şubat 2011)*.
- Deniz, M. (2001). Milli Eğitim Şûralarının Tarihçesi ve Eğitim Politikalarına Etkisi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Deniz, Ü. (2022). Eğitim Müfettişlerinin Rollerine İlişkin Kavramsal Bir Değerlendirme. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(236), 3657-3678. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.999899>
- Doğan, K. C. (2015). Yönetimin Bir Fonksiyonu Olarak Denetim ve Kamu Yönetimindeki Yeri. *Ombudsman Akademik(3)*, 107-141. <https://doi.org/10.32002/ombudsmanakademik.439673>
- Durmaz, B., Bozkuş, M., Türk, M. M., & Üstündaş, V. (2023). Milli eğitim bakanlığı eğitim müfettişleri yönetmeliğine ilişkin eğitim müfettişi ve öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 3(1), 158–176.

Ekinci, A. (2009). İlköğretim müfettiş yardımcılarının müfettiş seçme ve yetiştirme esaslarına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 39 (184) , 82-101.

Ekinci, A. Öter, Ö. M., & Akın, M. A. (2013). Cumhuriyet Sonrası Eğitim Sisteminde Müfettiş Seçme ve Yetiştirme Sistemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 43(199), 106-125.

Ergün, H. (2020). Yönetmeliklerde Müfettişler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (50), 141-157.

Ergün, H. (2022). Eğitim Müfettişlerinin Sorunları. *Asya Studies*, 6(21), 97-108.

Erkılıç, T., & Dilbaz, E. (2015). Denetçi Rol ve Yeterlikleri Bağlamında 1999, 2011 ve 2014 Müfettişlik Yönetmeliklerinin Müfettiş Yardımcısı Atama ve Yetiştirme Anlayışlarının Karşılaştırılması. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 7-24.

Göker ,S.D.(2015).Denetim Sürecinde Öğretmen Öğrenmesi İçin Geliştirici Bir Geribildirim Modeli. *Asos Journal*.

Glickman, C. D. (1990). *Supervision of instruction: A developmental approach*. Allyn and Bacon.

Harris, B. M. (1985). *Supervisory behavior in education*. Prentice-Hall.

Kandemir, A. (2022). Milli Eğitim Şûralarında Eğitim ve Okul Yönetimi. *Baskent University Journal of Education*, 9(2), 169-179.

Karaman, Ü. (1983). Müfettiş Yeterliklerinin Saptanması ve Hizmet İçi Eğitim Programı Hazırlanması. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 16(1), 587-602.

Kasapçopur, A. (2007). Avrupa Birliği ülkelerinde eğitim denetimi. MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı Yayını.

Kayıkçı, D. K., & Müfettişi, H. M. E. M. İ. (2005). Milli Eğitim Bakanlığı Müfettişlerinin Denetim Sisteminin Yapısal Sorunlarına İlişkin Algıları ve İş Doyum Düzeyleri. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 44(44), 507-527.

Kayıkçı, K., Özdemir, İ., & Özyıldırım, G. (2018). Denetim Anlayışı ve Uygulamalarındaki Değişimler Hakkında Okul Müdürlerinin Görüşleri. *İlköğretim Online*, 17(4), 2170-2187.

Kel, M. A., & Akın, U. (2021). Değişim Sürecindeki Eğitim Denetimi: Müfettişler, Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(1), 219-243.

Kılıç, Z. & Güven, S. (2017). Türk milli eğitim şûralarında alınan kararların incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(53), 588-299.

Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.

Koroğlu, H. & Oğuz, E. (2011). Eğitim müfettişlerinin rehberlik rollerine yönelik öğretmen, yönetici ve eğitim müfettişi görüşleri [Opinions of primary school teachers, administrators and education supervisors regarding education supervisors' guidance roles]. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 1 (2), 9–25.

Lune, H. ve Berg, B. L. (2017). *Qualitative research methods for the social sciences*. (9th Edition). England, Essex: Pearson.

Oliva, P.F. & Pawlas, G.E. (2001). *Supervision for today's schools* (6th ed.). John Willey.

Resmi Gazete (2020). Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilatı ve Görevleri Hakkında Kanun ile Devlet Memurları Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. 13.06.2010 tarihli ve 27610 sayılı Resmi Gazete.

Resmi Gazete (2022). *Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Müfettişliği Yönetmeliği*.01.03.2022 tarihli ve 31765 sayılı Resmi Gazete.

Resmi Gazete (2024). Anayasa Mahkemesi Kararı.17.04.2024 tarihli ve 32520 sayılı resmi gazete.

Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250.

Sergiovanni, T. J. & Starratt, R. J. (1993). *Supervision: a redefinition*. McGraw- Hill, Inc.

Sözer, Y. (2023). Türkiye Millî Eğitim Şuraları Eğitim Programlarına İlişkin Kararlarının Felsefi Yönden İncelenmesi: Cumhuriyet'in İlk Yüzyılına İlişkin Dönemsel Bir Analiz. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 22(Cumhuriyet'in 100. Yılı), 55-85.

<https://doi.org/10.21547/jss.1356873>

Su, K. (1974). Türk Eğitiminde Teftişin Yeri ve Önemi. *Milli Eğitim Basımevi*.

Şahin, A. (2022). Türk Eğitim Sisteminde Denetimin Tarihsel Gelişimi ve Denetimin Okul Yöneticileri ya da Müfettişler Tarafından Yapılmasının Güçlü ve Zayıf Yönleri. *Atlas Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(12), 38-48.

Şahin, S., Çek, F., Müdürlüğü-izmir, M. E., Zeytin, N., vd. (2011). Eğitim Müfettişlerinin Mesleki Memnuniyet ve Memnuniyetsizlikleri. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 2(2), 221-246.

Şahin, S., Elçiçek, Z. ve Tösten, R. (2013). Historical development of supervision in Turkish education system and the problems in this course of development. *International Journal of Social Science*, 6 (5), 1105 – 1126.

Şen, S. & Akbaba-Altun, S. (2022). Dönemin ruhunun Türk milli eğitim şûralarına (1939-2014) etkileri: Hermenötik bir analiz. *Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 23-45.

Tok, N. (2013). Türkiye'de eğitim müfettişlerinin profili. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 119-138.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB] (1962). 7. milli eğitim şurası kararları.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB] (1982). 11. milli eğitim şurası kararları.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB] (1988). 12. milli eğitim şurası kararları.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB] (1993). 14. milli eğitim şurası kararları.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB] (1996). 15. milli eğitim şurası kararları.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB] (1999). 16. milli eğitim şurası kararları.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB] (2006). 17. milli eğitim şurası kararları.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB] (2010). 18. milli eğitim şurası kararları.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB] (2014). 19. milli eğitim şurası kararları.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB] (2021). 20. milli eğitim şurası kararları.

Taş, H. (2023). Türk Eğitim Sisteminde Denetim Alt Sisteminin Yapılanma Sorunsalı ve Bir Model Önerisi. *Eğitim Ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori Ve Uygulama*, 14(27), 169-196.

<https://doi.org/10.58689/eibd.1194319>

Taymaz, H. (1976). Müfettiş Nitelikleri ve Yetiştirilmesi. Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES), 9(1), 357-365.

Teftiş Kurulu Başkanlığı (2024). <https://tkb.meb.gov.tr> Son erişim 01.05.2024

Tofur, S., Aypay, A. & Yücel, C. (2016). Comparative evaluation of the decisions of the Turkish national education council and indexes of the journal of announcements between 1980-2014. Eğitim ve Bilim, 41(186). <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2016.6595>

Uslu, A. G. B. (2013). Eğitim Denetmenlerinin Seçimi, Atamaları ve Mali Hakları ile Yetiştirilmelerine İlişkin Sorunların İncelenmesi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(2), 191-205.

Wach, E. (2013). Learning about qualitative document analysis.

<https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/2989/PP%20InBrief%2013%20QDA%20FINAL2.pdf?sequence=4>. 17.07.2024 tarihinde indirilmiştir.

Yalçınkaya, M. (1990). Türk Eğitim Sisteminde Teftişin Bütünleştirilmesi. Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES), 23(1), 245-367.

Yalçınkaya, M. (2002). Açık Sistem Teorisi ve Okula Uygulanması. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(2).

Yee-Wan, C. (2001). Teachers' perceptions of ' quality assurance inspection in relation to school improvement: A case study, University of Hong Kong (Unpublished Master Thesis).

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (9. baskı). Ankara: Seçkin.

Yıldırım, M., Beycioğlu, K., Ugurlu, C. T., Sincar, M. (2012). Eğitim Müfettişlerinin Görev Alanları Açısından Karşılaştıkları Sorunlar. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(1), 1-21.

Yıldırım, N. (2011). Müfettişlik Mesleğinin Eğitim Müfettişleri Üzerindeki Etkiler. E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 2(3), 35-51.